

Alexandru Flechtenmacher la teatrul din Craiova

Alexandru Flechtenmacher și-a desfășurat activitatea la Iași, București și Craiova. Tot ce s-a scris însă pînă acum despre prezenta sa în Craiova se referă la activitatea de dirijor al Teatrului craiovean, în prima parte a anului 1853¹⁾ și la propunerea făcută municipalității orașului, în 1858, pentru înființarea unei orchestre permanente.²⁾

Dar legăturile sale cu orașul Băniei nu s-au limitat doar la aceste două momente. Documente inedite, descoperite la Arhivele Statului din Craiova ne informează asupra perioadei 1858—1859, pe care biografii săi nu o elucidaseră încă.

Scarlat Gănescu, antreprenorul teatrului, construit de Teodor Teodorini, a încheiat la 3 iulie 1858, conform uzanțelor vremii, un contract cu Consiliul orașenesc pentru reprezentațiile din noua stagiune, obligîndu-se „a avea la teatru o orchestră completă, adică : compusă din trei viori prime, două viori secondo, o violă, un violoncel, un contrabas, o flaută, două clarinete, două cornuri, două trîmbițe, un trînbou, un bănbardon și tobă care să fie dirijată de D. Kapelmaistru Alecsandru Flechtenmahăru ca să conrăspunză la mulțumirea publicului.”³⁾ De bună seamă, Scarlat Gănescu discutase deja la București cu Al. Flechtenmacher despre această angajare.⁴⁾ Hotărîrea muzicianului de a da curs dorinței noului director al teatrului și a veni la Craiova s-a concretizat prin prospectul din 18 iunie 1858, trimis municipalității cu numai două săptămîni înaintea încheierii contractului amintit. „Avînd mai întii un orchestru convenabil în oraș, atunci s-ar forma și gustul artei și lesne s-ar putea păsi la formarea unei societăți filarmonice pentru susținerea unui Conservator de muzică și declamațiune dramatică.”⁵⁾

Cum la data întocmirii prospectului, Flechtenmacher venise la Craiova⁶⁾, Scarlat Gănescu, în vederea începerii activității, la 2 iulie 1858, a încheiat contract cu 9 muzicanți suflători „din orchestra angajată pentru Teatrul Național.”⁷⁾ Contractul, în limba germană, era făcut pe termen de doi ani : „1 octombrie 1858 — 1 mai 1859 și 1 octombrie 1859 — 1 mai 1860”, fiecare muzicant fiind plătit cu 41 ducați pe lună.

Evenimentul Unirii Principatelor Române l-a găsit pe Flechtenmacher la Craiova, iar unele din lucrările sale din această perioadă vorbesc despre acest mare moment⁸⁾, fiind prezente mult timp în programele festive.⁹⁾

În timpul șederii sale la Craiova, muzicianul l-a cunoscut pe Eugen Carada, revoluționarul care la 1848 a jurat pe Constituție la Pescăria veche a orașului.¹⁰⁾

Flechtenmacher compune muzica la mai multe, vodeviluri traduse și adaptate de poetul, actorul și

omul de știință craiovean,¹¹⁾ sau a unor piese corale.¹²⁾ Dintre acestea, *Cimpoiul dracului* s-a prezentat pe scena Teatrului în ziua de 7 ianuarie, 1859 sub conducerea muzicianului și avîndu-l pe Carada în rolul titular.¹³⁾

Prezentarea acestui vodevil în ajunul Unirii fără „vederea cenzurii” a adus multe necazuri celor doi prieteni, mai ales lui Carada, care, „pe lîngă mai multe espresii coprinsă, neertate a să esecuta... a îndrăznit a adăoga și altele mai esagerate cum : ca ciocoi care-și vînde patria și-și trădează mandatul, etc... cu care cei mai mulți din domnii spectatori s-au cunoscutără atașați.”¹⁴⁾

După aproape un an de muncă intensă, în luna aprilie 1859, deși activitatea se desfășura fără întreprupere, artiștii au început să fie tot mai îngrijorați, deoarece nu mai primeau salariul prevăzut. Scarlat Gănescu plecase la București cu scopul de a abandona Teatrul craiovean și a scăpa de obligațiile asumate.¹⁵⁾

În această situație, atît Teodorini, cît și artiștii, mai ales muzicanții orchestrei, se adresează în mai multe rînduri Administrației județului, iar Teodorini, după ce solicitase forurilor anularea contractului de subînchiriere, la 18 iulie 1859, semnează actul de primire a teatrului cu întregul său inventar.

Anularea contractului dintre Teodorini și Gănescu a fost un motiv în plus pentru muzicanții orchestrei în frunte cu Flechtenmacher, capelmaistru lor, să procedeze la fel în vederea unor noi angajări.

Din această pericadă se păstrează mai multe scrisori inedite ale lui Flechtenmacher care vorbesc despre activitatea sa de la Craiova, despre greutățile întîmpinate. Într-o ultimă scrisoare, datată 4 august 1859, Al. Flechtenmacher se adresa Administrației județului în următorii termeni : „Considerînd încă că pozițiunea mea, fără venituri din moșii și altele ca D-lui nu-mi permite a aștepta mai mult fără a mă asigura pentru viitoriu ; Vă rog D-le Administrațoriu să faceți cunoscut formal D-lui Gănescu, că de la data aceștia considerez contractele ca desfăcute, fără ca D-lui să poată avea vreo pretensiune asupra-mi, deoarece n-au voit a răspunde la întrebările foarte drepte ce i-am făcut.”¹⁶⁾ Revenind în București, în stagiunea 1859/1860 s-a angajat șef de orchestră la Teatrul din Capitala țării sub conducerea lui C. A. Rosetti,¹⁷⁾ iar din anul 1860 se va dedica activității didactice.¹⁸⁾

Prezența muzicianului pentru a doua oară la Craiova și dezideratele activității sale marchează o etapă importantă în viața culturală a orașului. Ea s-a resimțit în perioada imediat următoare în activitatea successorului său Karl Theodor Wagner, ca și mai tîrziu cînd, în 1884, alți muzicieni, reluînd ideea prospectului său, vor înființa Societatea Filar-

monica și o școală de muzică instrumentală cu prețuri reduse.¹⁹⁾

Activitatea lui Alexandru Flechtenmacher la Craiova din anii 1858—1859 — cu semnificații deosebite pentru viața muzicală a orașului — se adaugă la informativa biografiei sale, completând-o ca un modest omagiu adus marelui muzician și patriot român cu ocazia celor trei sferturi de veac de la moartea sa.

Alexie Al. BUZERA

¹⁾ Viorel Cosma, *Muzicieni Români*, Lexicon, Ed. Muzicală a Uniunii Compozitorilor din R. S. România, București, 1970, p. 202.

²⁾ Lelia Nădejde, *Al. Flechtenmacher, primul director al Conservatorului de muzică și declamație din București. Studii și Cercetări de Istoria Artei*. Seria Teatru, Muzică, Cinematografie, nr. 3—4 București, 1957, p. 274; Dan Smîntînescu, *Noi contribuții la biografia lui Alex. Flechtenmacher. Studii de Muzicologie*, vol. II. București, 1966.

³⁾ Arh. St. Craiova, Prefectura Dolj, inv. 77/1857, f. 28

⁴⁾ Rodica Oană-Pop, *Alex. Flechtenmacher, Viața în imagini*, Ed. Muzicală a Uniunii Compozitorilor, Buc. 1964, p. 29—30.

⁵⁾ Lelia Nădejde, op. cit. p. 274; Dan Smîntînescu op. cit. p. 164.

⁶⁾ Alături de semnătură, Al. Flechtenmacher adaugă: „Craiova, iunie 18, 1858“ (Dan Smîntînescu, op. cit., p. 165).

⁷⁾ Arh. St. Craiova, Prefectura Dolj, inv. 100/1860, f. 2

⁸⁾ *Marșul Unirii, Cadrilul unirii, Imnul pentru domnitor*. (Rodica Oană-Pop op. cit., p. 29 și 40). Vezi și George Breazul, *Pagini din istoria muzicii românești*, 1. Ediție îngrijită și prefațată de Vasile Tomescu. Ed. Muzicală a Uniunii Compozitorilor din RSR, Buc. 1966, p. 207—220.

⁹⁾ Arh. St. Craiova, Foi volante, nr. 447.

¹⁰⁾ Prof. Const. M. Popa, *Octavian Goga și Craiova*. „Înainte“ din 14 aprilie, 1972 p. 2.

¹¹⁾ *Cimpoiul dracului; Fermecătoria; Banii, Gloria și Amorul*. (Viorel Cosma op. cit., p. 202).

¹²⁾ *Cîntec ostășesc*. (George Breazul, op. cit. p. 217).

¹³⁾ Arh. St. Craiova, Prefectura Dolj, inv. 80/1859, f. 2.

¹⁴⁾ Idem.

¹⁵⁾ Idem, f. 10.

¹⁶⁾ Idem, f—53.

¹⁷⁾ I. Massoff, *Teatrul românesc, privire istorică*, vol. 1, Ed. pentru Literatură București, 1961, p. 480.

¹⁸⁾ Rodica Oană-Pop și Dan Smîntînescu, în lucrările citate.

¹⁹⁾ Alexie Al. Buzera, *Contribuții la cunoașterea vieții muzicale a orașului Craiova*. Studiu dactilografiat, p. 182.

Însemnări despre Constantin Castrișanu

Într-un articol publicat în *Scînteia* din 16 aprilie 1968, compozitorul Constantin Bobescu își amintește de un spectacol ascultat cu 46 de ani în urmă, la Paris, la teatrul Mogador, cu opera *Înșiră-te mărgărite* de Constantin Castrișanu și după ce remarcă despre acesta că era „un compozitor mult apreciat de profesorul său Vincent d'Indy“ se întreabă: „unde mai este această operă?“

Castrișanu s-a născut la București, în anul 1889 și a murit la Cambou (Franța) la 12 ianuarie 1923. Încă adolescent fiind, compunea piese corale pe care le executa cu un grup de prieteni de liceu, la Biserica Antim. Absolvent al liceului Șincai din București, se înscrie în același an cu Mihail Vulpescu la Conservatorul din București — 1909 — la clasa de cînt a lui Popovici Beyreuth și la clasa de principii de armonie a lui D. G. Kiriak. Talent vădit, deseori suplinea pe maestrul Kiriak la cursurile sale. Între anii 1907—1908, cîntă în corul Bisericii Brezoianu, ca tenor, sub conducerea dirijorului Ion Croitoru.

Era slab, deasupra înălțimii obișnuite, cu o frunte mare. Nasul acvilin, gura plină, mâini delicate și energice. Foarte cumpănit în apucături, mult delicat în discuții. Preocuparea lui era exclusiv muzica pentru care căuta texte și poeme de mari autori.

Minat de dorul artei, în anul 1910 pleacă la Paris și se înscrie la Schola Cantorum.

Element ordonat, disciplinat și muncitor neobosit, în scurt timp, prin calitățile sale neobișnuite, se face iubit de bătrînul său maestru Vincent d'Indy și de distinșii profesori de acolo: de Lioncourt, de Serres,

Jeblin, etc. Vibrațiile acestei prietenii au continuat și după moartea lui Castrișanu, cînd autorul *Simfoniei pe tema unui cîntec de la munte* va termina cu mîna lui ceea ce rămăsese în mod tragic nedesăvîrșit în *Cvintetul pentru coarde și pian* al lui Castrișanu.

În vacanța anului 1913, povestește prietenul său Mihail Vulpescu, Castrișanu revine în țară cu dorința de a încerca să reprezinte opera *Înșiră-te mărgărite*, pe un libret de Victor Eftimiu. Pînă la urmă opera nu a putut fi reprezentată.

În perioada primului război mondial, Castrișanu a compus o serie de arii pentru voce și pian și a realizat acompaniamentul la opt cîntece populare culese de Mihail Vulpescu și publicate în „*Doina de Roumanie*“ în 1917, apărute la Paris în editura Jean Vieu. Semnificația patriotică a acestei apariții este evidentă. În aceeași perioadă compune cîntecul patriotic *Vers les Carpathes*, pe un text de Victor Eftimiu, tradus în limba franceză de Marc Varenne. Lucrarea a fost cîntată în primă audiere de Mihail Vulpescu, la 21 septembrie 1916, la *Concert Rouge* sub direcția lui Joseph Jemain, în *Jardin de Luxembourg*, recîntată apoi la alte sute de concerte. Compozitorul scrie în 1919, tatălui său: „a fost cîntată în toată Franța și la Sorbona, în 1917. Marșul era ascultat în picioare, aplaudat cu mîinile, cu bastoanele, cu pălăriile și cu picioarele; — e frumos să fii aclamat în felul acesta!“

Despre concertele de la *Concert Rouge* și *Sorbona* de la 28 iulie 1917 (manifestare aflată sub patronajul